List 37. **NOVICE** Tečaj XXXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. septembra 1880.

Obseg: Kakošna je trtna uš — phylloxera vastatrix. — Kako naj bi ljudska šola pomagala povzdigi kmetijstva. — Na hvalo belanskim govedom. — Priporočilo svetle pšenice. — Nekatere skušnje na vrtu družbe kmetijske v Ljubljani. — Slovensko slovstvo. — Še enkrat o novem številjenji ljudstva. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kakošna je trtna uš — phylloxera vastatrix.

Obljubili smo zdaj, ko imamo tako blizo to pokončevalko trsja, katera je leta 1865. bila iz Amerike zatrošena v Evropo, najprej na Francosko, od todi pa dalje, še enkrat jo pred očí postaviti našim vinorejcem.

Naj nas tedaj vinorejci spremijo v tak ušivi vinograd in videli bodo uže meseca malega srpana (julija) sèm ter tjè trte brez perja, brstje rumeno, celo rastlino klaverno. Al uže poprej, to je, meseca maja kazala so se slaba znamenja, kajti uže takrat je prihajalo perje ob kraji rumenkasto in očitno je bilo, da trta ne raste veselo. Da perje rumení, ni sicer to samo za-se uže gotovo znamenje ušive trte, vsaj tudi iz druzih vzrokov utegne to izvirati; vendar je treba, da vinorejec, ako to zapazi, precej preiskuje trtne korenine. Na vnanjih delih trsja se ne zapazi nič škodljivega, nobena garja, noben mrčes; naj gospodar tudi pognojí taki trti, katero vidi veneti, ne pomaga jej vse to nič, ker na korenini sedí smrt trti. Če izruje tako trto in ogleda natanko korenine, zapazil bode koreninne nitke deloma uže ugonobljene, posebno male koreninice, ki začenjajo še le prav rasti, imajo več ali manj hrg (izrastkov). Na takem mestu trtne korenine vidiš uže z navadnim drobnogledom (povekševalnim steklom), da rumene lise in maroge niso nič druzega kakor celi kupci sila majhne živalice, ki je svoje rivčeke zasadila v živo korenino, da iz nje pije muzgo.

Ta silno drobna pošast, ki je uže tisoč in tisoč oralov najlepših vinogradov francoskih pokončala in zdaj tudi našim žuga, to vam je koreninina uš „phylloxera“ imenovana. Človek, ki sam tega ni videl, ne bo skoro verjel, da je to mogoče, da taka majhna žival, ki ni nič večja kakor človeška uš, more toliko škodo napraviti in na beraško palico spraviti sto in sto vinorejcev. Ko pa bodemo kaj več povedali o tej roparici, bode nam verjel.

Čez 3 ali 4 tedne, ko je babica iz jajčica izlezla, je uže popolno dorastla; brez perut je, so pa trtne uši tudi s perutami.

Naši bralci nam bodo komaj verjeli, če jim rečemo, da zárod ene same babice od spomladi do jeseni je v stanu vse vinograde v našem cesarstvu pokončati. Treba tedaj, da jim to dokažemo.

Ta babica leže skoz en cel teden vsak dan po 8 do 10 jajčic. Pa recimo, da v vsem skupaj izleže le 20 jajčic, tedaj dobimo do 15. malega travna (aprila) od nje 20 naslednic; te bodo do 15. maja matere od 400, iz katerih do 15. rožnika se zaleže 8000, 15. dne malega srpana (julija) 160.000, 15. dne velicega srpana 3 milijone in 200.000, 15. kimovca (septembra) 64 milijonov, 15. oktobra 1,280.000.000 in 15. novembra 25,600.000.000 — po takem od sušca do novembra 25 milijard in 600 milijonov uší (ena milijarda je 1000 milijonov) — to je tolikošno število, da to razumeti le moremo, ako pomislimo, da na vsako trto v Avstriji in na Ogerskem, ako jih štejemo v vsem skupaj okoli 8000 milijonov, pridejo kake 3 uši.

Če tudi iz vseh jajčic se ne oživí škodljivi mrčes, vendar jih ostane sila veliko, ki se v 4 ali 5 dnevih vgnjezdijo v razpokah skorje in po nitkah korenin, kjer začnó pokončavati trto. Kedar je uš izpila sok eni trti, leze na drugo, hitro raste, trikrat se leví in dobí okroglo-podolgasto podobo. Babica brez perút ne potrebuje njega, da bi legla oplojena jajčica; vsak nov zárod se rodí uže oplojen, in tako gre polaganje jajčic skozi 8 zarodov.

Krilata ona, od katere se on le malo loči po žilicah kril (perút), kaže se tako-le: Lepa mušica je s svitlo-belim pasom okoli rumenkastega života, s 4 dolzimi, malo žilčastimi, prezornimi krili. Ker je živalica zeló lahka, jo veter lahko daleč zanese, da svoja jajčica položí na trtno perje v nogradih, ki so daleč proč od prvotnega gnjezda. Na perji, v katero se je vbodla, se kmalu pokažejo hrastovim šiškam enaki izrastki.

Ko so se mladi izvalili iz jajčic, lezejo po trti doli do korenine, kjer začnó sok koreninam srkati, rasti in jajčica leči od zaroda do zaroda.

Učeni in neučeni, posamni vinorejci in cele komisije skušale so mnogovrstna sredstva, da bi zatrli nesrečno to žival; al gotovega dozdaj niso še iznašli.

Kako naj bi ljudska šola pomagala povzdigi kmetijstva. *)

O tem, da mora šola tako vravnana biti, da pospešuje razvoj in napredek kmetijstva, se je uže mnogo

*) To je ljudska ponavljajoća šola uže bolj odraščene mladine.

pisalo in govorilo, a vsaj pri nas pa ubogo malo storilo. Kdor ima priliko opazovati ljudske šole, mi bo pritrdil, da kakor poprej, tako je tudi zdaj, in da tako bo menda tudi ostalo, da bo poduk v kmetijstvu, ki bi moral biti eden prvih predmetov, vedno uboga para v šoli, če ne bo visoka vlada kaj bolj izdatnega v prospeh tega poduka zaukazala, ter tudi potem ostro pazila, da se bodo njeni ukazi djansko spolnovali.

Res je, da se tu pa tam marljivo podučuje mladina v kmetijstvu, a vspeh je zavoljo slabih razmer, posebno ker je tak nauk prost nauk, silno majhen. Tudi jaz sem se uže nekaj let ukvarjal s tem podukom; zategadel to, kar bom tukaj povedal, ni domišljija, ampak skušena reč. Prvikrat sem se mislil poduka kmetijstva lotiti uže leta 1869., pa moj tedanji okrajni poglavar mi je prepovedal, češ, da nisem bil ta čas še v nobeni kmetijski šoli, tako pa — si je naš mož mislil — gotovo sam nič ne umeš. Kmalu potem sem bil toliko srečen, da sem prišel v kmetijsko šolo za učitelje v Gradec, tedaj je tudi odpadla skrb okrajnega poglavarja; meni se pa vendar še ni posrečilo priti do tega, da bi smel učiti to, česar sem najbolj želel. Nekemu duhovnemu gospodu se to ni dopadlo, da bi bolj odraščene ljudí v šolo vabil, in ker je on v dotični občini vso veljavo imel, je bilo moje prizadevanje zaman. Sreča, kmalu sem prišel v drugo faro, kjer sem se lotil poduka v kmetijstvu brez zapreke, a tudi brez vsake podpore. Za ta poduk sem porabil čas, ko so ljudje čakali popoldanske službe Božje, zato sem imel med poslušalci precej gospodarjev in gospodinj, ki so se res za ves nauk zanimali in tudi svoje praktične skušnje odkritosrčno mi razodevali. Ker sem imel sam nekoliko zemljišča, tudi par repov v hlevu in lepo število panjev v čebelnjaku, mi je bilo mogoče ljudem tudi marsikaj dejansko pokazati. Opazil sem kmalu, da dejansko moje gospodarstvo daje ljudém zaupanje do mene in vero v nauke, katere sem jim razkladal. Al ravno s podukom v kmetijstvu sem si, ker sem napake brezobzirno grajal, nakopal v tistem kraju mogočnega sovražnika na vrat, kateri si je na vso moč prizadjal, da se me je znebil. Treba je bilo komaj pričeto delo zopet pustiti, ter iti tje, kamor so hoteli moji viši, ne pa jaz. Tudi v svojem novem bivališči sem se lotil kmetijskega poduka, vendar tu nisem imel toliko odraščenih učencev, ampak le bolj učence iz ponavljavne šole, kar sem pa tudi za prav in koristno spoznal. Pri teh se mi vsaj ni bilo bati zamere, če sem grajal tamošnje gospodarske napake. Al ker sem iz skušnje vedel, da kmečka mladina le takrat v šolo hodi, kedar mora, če jej je pa na prosto voljo dano v šolo hoditi, se jej le prerada umakne, sem se poslužil neke zvijače, ter sem na poseben način skušal ponavljavne učence in učenke, ki so ponavljavno šolo imeli ob četrtkih, tudi ob nedeljah v šolo vabiti k kmetijskemu poduku. Nekoliko časa je bilo dobro; a ko so otroci spoznali, da onim, ki nočejo ob nedeljah v šolo hoditi, nihče nič ne reče, so se pričeli šoli umikati, in le težko sem jih pridržal, da nisem govoril praznim klopém. Skusil sem tedaj tudi v tem kraji, da se pravega vspeha v kmetijskem poduku ni nadjati, dokler nauk kmetijstva za ponavljavne šole ne bode obligaten nauk. Kar sem skusil tedaj, to skušam tudi zdaj na Dolenjskem, kajti resnica je, ki se ne dá tajiti, da priproste ljudí je treba k dobremu siliti, dokler sami ne sprevidijo, da jim bo to, kar se jim ponuja, res tudi hasnilo. To veljá od kmeta kakor od obrtnika v mestu.

(Dalje prihodnjič.)

Na hvalo belanskim govedom.

V časniku „Wiener landw. Zeitg.“ beremo članek, ki se nam vreden zdi, da ga na hvalo belanskim govedom „Möllthaler Rind“ *) v posnetku priobčimo tudi v našem listu. Tako-le se glasí:

V prvi vrsti goved, katere se odlikujejo po obilni molzi in se dobro spitati (odebeliti) dadó, stojijo pincgavska in belanska goveda. Krava belanska daje pri dobri krmi in postrežbi vsako leto osemkrat več mleka, kakor je težka, — tedaj ni boljše mlekarice, kakor je belanska.

Belanska goveda izvirajo od pincgavskih, le da niso tako težka in da še več mleka dadó, kakor pincgavska. Zato bodo belanska goveda čedalje bolj obrajtana in segali bodo živinorejci zmerom bolj po njih. Tudi pincgavska goveda so velike hvale vredna, al le bolj za hribovske ali planinske kraje, ne pa za doline in ravnine, in sicer zato ne, ker pincgavske krave po tretjem teletu niso več za pleme, vendar ni pincgavska živina po svoji naravi sama tega kriva, ampak kriva je tega preobilna krma in pa to, če mora preveč v hlevu bivati in malo pride na prosti zrak, kar se ne ujema z naravo planinskih goved, ki se morajo veliko gibati pod milim nebom.

Gospod Fr. Reiter iz Leinah poroča v „Wiener landw. Zeitg.“, da je najbolji čas za nakupovanje belanskih goved do konca tega meseca, ko se enoletne in $1\frac{1}{2}$ leto stare telice dobivajo po nizki ceni okoli 70 goldinarjev.

Priporočilo „svetle pšenice“. **)

Iz Rudnika pod Ljubljano.

Lanske „Novice“ so v 37. listu prinesle novico o pšenici „svetla pšenica“ (Glanzweizen) imenovani, katera se dobiva pri grofu Gustavu Auerspergu v Mokricah na Dolenjskem. Brž sem si naročil hvaljene pšenice $\frac{1}{4}$ hektolitra, to je, 25 litrov za poskušnjo. Naj danes poročam, kako se mi je obnesla. Vsejal sem jo ne ravno v najboljšo, a tudi ne v najslabšo zemljo, bila je toraj srednje vrste zemlja. Vsejana je bila redko in potem očiščena plevela, kakor druga domača pšenica. Cvetela in zorela je res 14 dni kasneje. Imela je močne bilke in težke, izvrstno lepe klasove, tako, da so jo, ker je njiva ob potu, memo gredoči zarad lepote kar občudovali. Ko smo jo poželi, posušili in omlatili, sem dal zmeriti in stehtati zrnje, katerega se je bilo iz 25 litrov semena pridelalo 322 litrov, ali po stari meri rečeno, iz 13 bokalov $10\frac{1}{2}$ mernika. Gotovo bi je bilo pa še precej več bilo, če bi mi je ne bili ljudje v klasji toliko potrgali, ki so jo drugim kazat nosili. Mernik te pšenice je tehtal 47 funtov. Dal sem jo mleti, njena moka ni nič manj lepa, pa tudi nič manj je ni bilo od domače, ampak še lepša in več je je bilo. Tudi kruh je iz nje tako dober, kot iz domače.

To je moja enoletna lastna skušnja o tej pšenici, o kateri poročila nisem ne za las pretiral. Vsaka no-

---

*) Bela, po nemški Möll, je reka na Koroškem, ki se izliva v Dravo; ona teče med gorami po dolini, ki se po njej Belanska dolina, nemški Möllthal imenuje. Tù izrejajo ta velike hvale vredna goveda, ki so izprva le-sem prišla iz Pincgava na Salcburškem. Zato so si pincgavska in belanska goveda (rudeča in belo-pisana) zeló podobna, le da so pincgavska težja kakor belanska.

**) Lepa hvala za poročilo, ki ima toliko več veljave, ker se popolno vjema s skušnjo na vrtu družbe kmetijske, tudi v današnjem listu naznanjeni. Vred.

vína najde nevernih Tomažev, tako se tudi „svetli pšenici“ ni manjkalo kritikarjev, ki so jo brez skušnje obsodili za slabšo od domače. Skušnja me je drugače učila, zato to pšenico priporočam prav gorko vsem posestnikom, naj jo poskusijo sejati; zagotovljam jih, da zaradi izvrstnega pridelka ne bodo je več opustili. Nekaj čez 200 litrov čiste, kakor zbrane, imam na prodaj tudi jez, če jo kdo potrebuje.

Simon Punčah, učitelj in posestnik.

Gospodarske skušnje.

Nekatere skušnje na vrtu družbe kmetijske v Ljubljani.

Pšenice, ki se ena imenuje „pedigre“, druga pa „svetla“ pšenica, smo za poskušnjo vsejali vsake 4 litre, pridelali pa tudi vsake 5 mernikov in pol; težki ste po 47½ funta mernik. Slama je velikanska. Za moko ste bolji kakor naša navadna pšenica. To je skusil mlinar in posestnik Matija Sodnikar v gornjih Domžalah, ki je je zmlel 8 mernikov, pa od nje več moke, pa manj otrobov dobil kakor od navadne domače pšenice. Tudi kruh je izvrstno dober, sladek. Kdor se hoče tega sam prepričati, naj gre v Sodnikarjevo prodajalnico v Lingove ulice v Ljubljani.

Za majhne poskušnje se dobite ti pšenici po 20 krajc. liter na družbinem vrtu.

Sibirsko rž, v „Novicah“ uže hvaljeno, smo tudi spomladi vsejali; iz 1 litra smo pridelali 1½ mernika. Slama tudi velikanska. — Po 10 krajc. se dobí 1 liter na družbinem vrtu.

Koruza nove sorte — pingoleta — se je prav dobro obnesla; po 3 in tudi 4 lepe stroke je naredila ena bilka, česar se na vrtu vsak lahko prepriča, kakor tudi o lepoti in debelosti španjske zlatorumene čebule, ki je iz semena tako debela izrastla kakor naša navadna izraste v druzem letu; drugo leto bo španjska gotovo najmanj 1 funt tehtala.

Jož. Vode, oskrbnik.

Gospodarske novice.

Deželna razstava v Gradci.

1. dne septembra ob 11. uri dopoludne so v Gradci z največjo svečanostjo odprli deželno razstavo štajarsko. Svitlega cesarja preuzvišeni brat, nadvojvoda Karol Ludovik je to storil kot pokrovitelj velevažnega podvzetja.

Od 1. do 8. septembra vršila se je razstava grozdja, sadja in pridelkov vrtnarskega društva; od 3. do 5. septembra pa razstava konj, — od 16. do 20. septembra se odpre razstava mlekarskih pridelkov, — od 17. do 19. septembra razstava goved, ovác, svinj in kóz, — od 17. do 21. septembra je štajarski vinski sejm, — od 20. do 23. dne septembra je razstava krompirja, — od 23. do 30. septembra je razstava bučel, — od 23. do 30. septembra druga razstava grozdja, sadja in pridelkov vrtnarskega društva, — od 26. do 28. septembra razstava psov in perutnine. Celi mesec je videti razstava rib, — od 20. do 24. septembra je drugi potovalni shod avstrijskih poljedelcev in gozdarjev, — od 25. do 27. septembra pa osnovalni zbor za avstrijsko sadjerejsko društvo. Z razstavo je združena loterija z dobitkami; vsaka delnica veljá 50 kr., izžrebanje dobitek bode 29. septembra.

Od 3. do 5. septembra se je vršila razstava kónj, to pa jako izvrstno. Konji bili so razvrsteni v 5 konjerejskih okrajev; 1. okraj obsegal je konje noriškega plemena iz okrajnih glavarstev gornje in srednje-štajarskih ter je bilo 35 daril odkazanih v znesku 880 gold.; 2. težki vprežni konji iz srednje Štajarske in Slovenskih goric z 32 darili v znesku 625 gold.; 3. težki konji vprežni in ježni iz ljutomerskega okraja z 20 darili v znesku 480 gold.; 4. lahki konji vprežni in ježni iz spodnjega Štajarja z 19 darili v znesku 440 gold.; 5. težki vprežni konji iz celjskega in slovenje-graškega okraja z 23 darili v znesku 582 gold. Vkup vseh daril bilo je 129 v znesku 3007 gold.

Razstava pitane živine na Dunaji.

Bode prihodnje leto od 8. do 10. aprila. To je prva razstava pitane živine (Mastvieh), katere se morejo vdeležiti živinorejci iz vseh avstrijskih in ogerskih dežel. V razstavo se jemljejo goveda, ovce, prešiči in pa perutnina. Kdor take živine hoče poslati v razstavo, mora svoj oglas zadnji čas do 1. svečana prihodnjega leta poslati glavnemu odboru za razstavo pitane živine na Dunaj (Central-Comité für die Mastvieh-Ausstellung in Wien, I. Herrengasse 15.)

Kako ljudski učitelj svoje učence učí skrbeti za tiče.

Nek francosk ljudski učitelj je med svojimi učenci osnoval „družbo za varstvo majhnih tičkov in pokončavanje škodljivih mrčesov“. Ta družba razpada v 5 razredov in vsakemu razredu je odločen kos zemlje, na kateri imajo društveniki čuvati, da nihče tičjih gnjezd ne zalezuje in pokončuje, ter da tički pozimi lakote ne trpijo. Vsak društvenik, ki kako gnjezdo pokonča, je prvi pot dobro ozmerjan, drugi pot pa ga iz društva izključijo. Zadnjo ostro zimo se je ta družbica tako koristno skazala, da je bilo 55 gnjezd pod njenim varstvom ohranjenih in veliko mrčesa uničeno. Tako se fantiči dejansko vadijo natoroznanstva in pa ljubezni do koristnih tičic. Naj bi tudi naši slovenski učitelji take družbice snovali!

Ovčjereja v Rusiji.

Ovčjereja je na Ruskem važen oddelek kmetijstva. Ovác imajo ondi okoli 48 milijonv; med temi je 13 milijonov ovác s fino volno, katero v 550 domačih fabrikah predeljujejo v različno blago.

Slovensko slovstvo.

* *Poklic in naloga notarja.* Sestavil in založil dr. Albin Poznik, c. k. notar v Novomestu.

V tej drobni knjižici, ki stane le 5 krajc., vrli rodoljub v pravilni slovenščini razklada vse slučaje, v katerih naj se naši ljudje ogibljejo zakotnih pisačev in v svoj lastni dobiček obračajo naravnost do notarjev. Zato jo toplo priporočamo še posebno našim kmetom.

* *Spominek na zlato mešo visokor. gosp. dr. Jožefa Muršeca Živkovega, prvo v sv. bolfanski cerkvi 5. sept. 1880. V Gradcu. Sam založil. 1880.*

Tako je naslov drobni knjižici, katera je prišla na svitlo v spominek, ki je naznanjen na njenem naslovu. Knjižica obsega mične pesmice, deloma pobožne, deloma podučne in deloma zabavne.

Narodne stvari.

Še enkrat o novem številjenji ljudstva.

Unidan smo obžalovali, ker se vlada ni mogla odločiti za to, da bi se bila v novi popis ljudstva v našem cesarstvu privzela tudi rubrika za narodnost

*

ljudstva. Da se temu ogne in dobé nemško-liberalci koncesijo, vzprijel se je v številjenje samo jezik, katerega kdo govorí, kar pa nikakor ni jedno in isto z narodnostjo. A vendar tudi še s tem zadovoljni niso nemško-liberalci.

Berímo, kaj zoper to piše dunajski nemčurski „N. W. Tagblatt“ tako-le: „V tem, ko se je postavil pri ljudskem številjenji leta 1857. v to rubriko: jezik, se je postavil sedaj vá-njo: jezik, katerega kdo govorí, in pojasnilo državnega zakonika velí, da se ima zapisati tisti jezik, katerega se poslužuje kdo v vsakdanjem navadnem občenji. To na videz nedolžno določbo bodo v vseh okrajih, kjer se dva jezika govorita in kjer je več ali manj boja za národnost, národni elementi obračali brezobzirno sebi v korist, zategadel je res nujna dolžnost nemškemu narodu, da obrne pozornost na to stvar. Po okrajih, kakor na priliko, v velicem delu Češke, Koroške, Kranjske, južne Tirolske, kjer umevajo prebivalci obá deželna jezika, bode številni komisar kar poljubno krstil koga za Čeha ali Nemca, Slovenca ali Nemca, Italijana ali Nemca. Po mestih, kjer popisavajo naznanilne liste gospodarji, se kaj tacega ne more pripetiti, a vse drugače je na kmetih, kjer tako zvane „zapisnice“ pišejo komisarji ter po kratkem vprašanji osób, umejočih oba deželna jezika, po svoji volji določujejo narodnost. Zeló se je bati, da bode národna stranka resno napela vse močí, dobiti takovih komisarjev, kateri se kažejo udani národni stvari ter jim je do tega, število nenemških stanovalcev po moči zvišati, a število nemškega elementa kolikor se dá znižati. Po deželah, kjer sestavljajo zapisnice českí, slovenski ali italijanski komisarji, je njim na voljo dano, dati lice narodnosti. Zatorej ima biti nujna dolžnost nemškim občinam, društvom in korporacijam, da nadzorujejo komisarje ter se vpirajo z vsemi postavnimi pripomočki proti tlačanom národnostnega sleparstva. „Neizprosljive sodníce“ je Aleksander pl. Humboldt imenoval številke ljudske statistike, in „ponarejena številka se maščuje nad ponarejalcem“.

Vidi se iz tega, kar dunajski „Tagblatt“ piše „pro domo“ Nemcem, da vlada s svojo „vrzéljo“ ni postregla nobeni stranki, nego da je le dala povod različnemu nezadovoljstvu in poznejše, ko se izvedó rezultati številjenja, različnim obsodbam. Nemški liberalci, boječi se uže naprej neugodnega uspeha, sumničijo to naredbo in imajo strah pred številnimi komisarji. Mi pa mislimo, da nam se je pri zapisovanji narodnosti še veliko bolj bati uradnih komisarjev in pa ponemčevalnih renegatov, ki bodo iz Slovencev delali Nemce! Zato pozor, rodoljubi po kmetih in mestih, kedar pride konec leta do številjenja ljudstva!

Mnogovrstne novice.

* *Rusko carstvo* šteje, kakor Angležž Lukham v svojem najnovejšem delu poroča, sledeče narode: Ruse, Nemce, Poljake, Armenjane, Turke, Turkmene, Tatare, Litvance, Tunguze, Jakarige, Korjake, Aleute, Čukce, Eskime, Gruzijance, Perzijance, Karaime, Mongole, Nogajce, Kipčake, Baškire, Mesčeriake, Teptiare, Kirgize, Jakute, Karakalpake, Rumune, Rusine, Ugronce, Čavusce, Ugre, Fine, Laponce, Cigane, Grke, Permiake, Ciriane, Votiake, Modrine, Čeremise, Vogule, Ostjake, Samojede in Lotisce. — Po takem tedaj prebiva v Rusiji 44 narodov.

* *Stolna cerkev v Koloniji* (*Köln*), kateri so pred 652 leti (14. sept. 1248 l.) položili temeljni kamen, je sedaj dodelana. Stroški zidanja te velikanske cerkve, katere zvonik je najviši v Evropi, znašajo, kakor „Wochenblatt für Architekt. und Ingen.“ poroča, nad 40 milijonov mark (1 marka je po našem denarji 60 krajc.). Cerkev se bode z veliko svečanostjo po določbi nemškega cesarja odprla 15. oktobra t. l.

Naši dopisi.

Iz Kaluge na Ruskem 27. avg. (Konec.) — Vnanja politika je zdaj tudi veliko bolj blagovoljna Rusiji, nego je bila še ni davno tega. Pričakovali smo vojne s Kitajcem. Lani, kakor je znano, je Rusija sklenila s Kitajem kulžinski dogovor. Ruski cesar je ta dogovor v Livadiji podpisal in potem se je odpravil kitajski poslanec Čung-Hau v Peking z njim. Al kitajska vlada je ta dogovor zavrgla ter svojega poslanca Čung-Hau-a obsodila na smrt. Na to so hiteli pripravljati se na vojno, posebno v Kitaji, a tudi v Rusiji niso držali križem rok; mnogo ruskega brodovja je uže odplavalo v Véliki ocean. Med tem je prišel poleti v Petrograd nov kitajsk poslanec Tzeng z novimi kitajskimi terjatvami, med katerimi je bila prva, da novo pogojevanje o Kulži ima biti v Pekinu. Rusija je stavila nasprotne terjatve in sicer take: Cesar bo sprejel kitajskega poslanca in novo pogojevanje se bo začelo in dognalo v Petrogradu, kakor hitro bo kitajska vlada izpustila prejšnjega poslanca iz ječe ter mu vrnila vse prejšnje pravice in časti. O tem so se nekoliko tednov potezali, Tzeng je po 400 rubljev vsak dan za telegrame plačeval; nazadnje je kitajska vlada sprevidela, da boljši je gotovi mir, nego zeló dvomljiva nada na zmago, ter se je podala ruskim terjatvam. Tzeng se je te dni predstavil cesarju v Carskem selu ter je bil po cesarjevih milih besedah do solz ginjen.

Narodni prazniki so postali v Rusiji ne redki. Letos je bil posebno zanimiv Puškinov praznik. Ruski liberalci tudi tega narodnega praznika niso pustili brez škandala: Turgenjev in Krajevski (vrednik „Golosa“) sta na napitnico Katkova odgovorila s tem, da sta obsedela na svojih stolih, med tem, ko so drugi vstavši s kozarci trknili — vsi časopisi, kakor slavjanoljubivi, tako tudi liberalni, so strogo obsodili to liberalno surovost. Za Puškinov spominek se je nabralo 112.000 rubljev; porabilo se je pa nekaj čez 90.000. Poleti sem bil nekoliko dni v Moskvi in zapazil sem, da moskovske gospice še zdaj pokladajo vence in šopke na podnožje prekrasnega spominka velikemu pesniku.

To jesen, 20. septembra, bo velik cerkveni, vojni in narodni praznik na Kulikovskem polji blizu Tule, to je, 500letnica ruske zmage nad Mongoli. Prihodnje leto pa bodo posvetili prekrasno cerkev Odrešenika, ki jo v Moskvi uže nad 50 let zidajo v spomin zmage nad Francozi 1812. leta. — Začeli so naberati denar tudi za spominek Gogolju.

Ker ravno o praznikih govorim, prišla mi je na misel prečudna zgodovina telegrama, ki smo ga iz Kaluge poslali slavjanskim dijakom, ko so 27. junija na Dunaji praznovali tisočnico slavjanske prosvete. Naš telegram je imel 18 podpisov, iz katerih je bilo 8 mojih, namreč treh gospodov in pet gospej in gospic; ostale sta pa nabrala gospoda Š. in G. Nekateri ruski časopisi so priobčili v dopisih z Dunaja med drugimi tudi naš kaluški telegram, in sicer vsi v enakem konceptu, to je, z vsemi podpisi razen mojega in ene iz mojih gospic. To se nam ni — se vé da — nič kaj dopadlo, vendar tolažili smo se s prislovico: „peccare humanum est“; jaz in gospica sva pot zgrešila. Prav nič čudnega tedaj ni v tem, da dunajski dopisniki ruskih časopisov naju niso mogli v pismih vračati z Dunaja v Rusijo.

Al čujte, kaj se se nam zdi čudno: dunajski dopisnik nekega slovenskega časopisa je prejel naš telegram v popolno drugem konceptu, a ne v takem, v kakoršnem so ga prejeli dopisniki ruskih časopisov: on je našel v našem telegramu Ruse, Poljake, Nemce in — samo enega Slovenca?! Da je v telegramu našel samo „enega Slovenca", to je razumljivo in kriv sem tega sam, ker sem po poti s telegrafnega svilka padel; al od kod je imenovani dopisnik vzel „Poljake in Nemce", tega si v Kalugi nikakor ne moremo raztolmačiti! Prav čudno se nam zdi tudi to, čemu je imenovani dopisnik tiste 4 gospé in gospice, ki so srečno, dasiravno brez mene, prispele iz Kaluge na dunajski praznik, krstil za „moskovske dame"? One pravijo, da čast bi jim bila velika, ko bi one bile Moskovičanke, al ker niso, jim ta čast tudi ne gre, in prav nič jim ni žal, da so Kalužanke. Vrh tega, ko so dale svoje podpise telegramu slavjanski akademični mladeži, mislile so, da to bo vljuden dokaz njihovega iskrenega sočutja, nikakor pa niso pričakovale, da se bo kak dunajsk dopisnik po otročje šalil z našim telegramom. Prav takih misli sem bil tudi jaz, ko sem jih prosil podpisati se pod telegram.

M. S. Bole.

V Gorici 12. sept. — Ljubljana in — Videm! Proti vzhodu sem bil šel se sprehajat ali prav za prav sprevajat se in od zahoda sem se povrnil domú! Svet je okrogel. Pa ne le v tem naravnem zmislu je svet okrogel, temuč tudi še v nekem drugem. Kdo ne vé, kak strah so Avstrijcem in sosebno Slovencem laški „irredentarji", in lejte, jaz sem se prepričal, da so manj nevarni, ko nekateri tistih, ki se irredentarjev bojé. Videmci so od leta 1848. razvpiti, da so najhujši „italianissimi" ali — kakor jim zdaj pravijo — irredentarji; jaz sem se te dni drzno po Vidmu sprehajal, ljudí indirektno celó dražil s tam nenavadno svojo nošo (di „prete tedesco"), hodil sem celó po kosarnskem dvorišči na Gradu in sumljivo se oziral in po svoji navadi ljudí in rečí opazoval — in nič žalega se mi ni zgodilo, povsod sem zadel na vljudnost, kakoršna se spodobi tujcu — popotniku. Drugače je bilo med „deutschkrainerskimi" irredentarji v Ljubljani. Prišedši namreč v Gorico nazaj, pregledam nekaj starejih časnikov in kaj najdem? — da sem bil tudi jaz pri nekem federalistovskem „parteitag"-u na Dóbravi! Dosihmal sem — kot optimist — menil, da tista dopisunska klika, ki gosp. deželnega predsednika Winkler-ja napada, je le neumna, zabita, buteljska, smešna, zdaj vidim, da je hudobna. Ve „Novice" ste vohune izvrstno zavrnile. Žalostno je, da v lepi kranjski deželi ne sme slovenski človek iti ne na božjo pot, ne na sprehod ali na vrček piva, da ne sme tovariš s tovarišem, prijatel s prijatlom kam peljati ali kje pogovarjati se, da ne bi jim bil vohún za petami in da ne bi letel čez njihove glave lažnjiv telegram ali dopis v kak nesramen časnik. Kaj to so „kulturträger"-ji? Uboga Kranjska, da moreš take ljudí rediti! Tudi pri nas v Gorici smo doživeli v 20 letih dokaj prepirov med Lahi in Lahi, med Slovenci in Slovenci, ali pa med Slovenci in Lahi, ali v take perfidnosti ni zašla nikdar nobena stranka. Druzega nimam dodati tem vrsticam, ko pater Greuterjev pfui! — V Gorici imamo te-le novice in starice. Pretekli četrtek (9. dne tega meseca) je treščila strela v tukajšnje dekliško sirotišče na Gradu in zdajci je bilo vse poslopje v plamenu; od strehe do 1. nadstropja je vse zgorelo, samo nekaj pohištva so rešili. Deklice in gojiteljice — usmiljene sestre — so srečno ušle. Mestni gasilci so se o tej priliki slabo obnesli, čast pa gre Ritterjevim gasilcem, ki so vsaj kapelo in bližnja poslopja ognja obvarovali. Gosp. Ritterjeva rodbina je koj tisti dan 3000 gold. za zavod zložila; sicer pa je bilo poslopje in blago zavarovano. — Presvetli cesar je podaril za morski hospicij za žovaste na otoku Grado-u 300 gold. Sprejetih je bilo letos v ta privatni hospicij — ki ga oskrbujejo usmiljene sestre — 47 žovastih dečkov in deklic, ki so se (letos s posebno dobrim vspehom) 47 dni v morji kopali. — Za popravljanje kapucinske cerkve v Gorici je podarilo Njihovo veličanstvo 500 gold. — Kar se tiče naše volitve za državni zbor (27. dne t. m.), ne vem druzega, ko to, kar ste „Soča" in „Edinost" poročale. En kandidat je začel po moji misli kandidovati prezgodaj, drugi prepozno. Bolje bi bilo, da bi se bila brez časniških prepirov edinost dosegla na tihem.

Mozirje na Štajarskem 10. sept. J. M. — Tisočletnico vpeljave slovanskega cerkvenega jezika smo tukaj praznovali 8. dne t. m. s slovesnim cerkvenim opravilom. Pri sv. opravilu so peli čitalnični pevci slovensko mašo. Trg je bil v znamenje pomenljive narodne svečanosti z mnogimi narodnimi zastavami okinčan; zvečer pa je priredila tukajšnja narodna čitalnica slovesno besedo s krasnim slavnostnim govorom, lepim petjem in prijetno glasbo. Mnogobrojni gostje so jako zadovoljni zapustiti narodni dom, v katerem se je tako dostojno vršila slovesnost v hvaležni spomin našim prvim slovanskim blagovestnikom sv. Cirilu in Metodu. — Inženirji južne železnice merijo novo železnično progo od spodnjega Drauburga čez šaleško in spodnjo savinsko dolino v Celje. Ali se pa bo tudi pozneje izpeljala, to Bog vé. Merili so to progo razni podvzetniki uže večkrat. Gotovo pa je, da naš okraj zeló potrebuje železnice; ako je kmalu ne dobimo, ostane na občno škodo svetovnemu prometu oddaljen. *)

Iz Pesniške doline na Štajarskem 8. sept. — Svečanost o priliki zlate maše prečast. gosp. dr. Jožefa Muršeca 5. dne t. m. se je veličastno in veselo vršila. Kaj enacega še v tem kraji nismo doživeli. Rojstna vas gosp. jubilantna Biš se je z mnogimi narodnimi zastavami in z dvema slavolokoma okinčala. Vaščani so uže v soboto na meji slavnega rojaka slovesno sprejeli in se mu poklonili. Gromovito so pokali topiči, in belo oblečena nježna deklica je zlatomašnika pozdravila z lepim nagovorom izročivši mu šopek cvetlic. — V nedeljo zjutraj se je zbralo od blizo in daleč nad 5000 ljudí in mnogo odličnih gostov; imenujemo samo: milostljivega knezoškofa lavantinskega, prečastite gospode: prošta Modrinjaka iz Ptuja, kanonika Orožna in kanonika Kosarja iz Maribora, Tuteka od sv. Lenarta, dekana Čučeka iz Jarenine, in Krambergerja iz Vorave, vseučiliščnega prof. Klingerja iz Gradca itd. Prvo je bilo, da so knezoškof blagoslovili št. Bolfansko cerkev, katera je vzlasti na stroške zlatomašnika dobila nov obok, glavni oltar in mnogo druzega kinča. Potem je imel gospod jubilant svoj vhod v cerkev, spremljan od velike množice venčanih deklic in 30 duhovnikov. Slavolok pred cerkvijo je imel napis:

Bog Vas živi, zlatomašnik blagi!
Bog Vam plati, dobrodelnik dragi!

V cerkvi je krasno popevalo cecilijansko društvo g. župnika Pučka iz Polenšaka. Pridigovali so knezoškof sami, slaveč obilne zasluge gosp. jubilanta kot zglednega duhovnika in domoljuba. Po opravljeni službi Božji je bil obed za gospôdo v farovžu, za sorodnike zlatomašnikove pa v hiši njegove sestre. Izmed napitnic v farovžu omenimo ono na sv. očeta, na cesarja, na knezoškofa, na gosp. jubilanta. Posebno v srce segle so navzočim krasne besede gosp. kanonika Kosarja, ka-

*) Tudi naš Kamnik željno pričakuje železnice iz Celja. Vred.

teri je ob enem gosp. Muršecu v imenu lavantinskega duhovstva izročil prelepo adreso. Veliko navdušenje je obudila tudi veličastna čestitka „Matice slovenske“ iz Ljubljane. Izmed obilnih čestitk omenimo še one slovenskih štajarskih poslancev, društva sv. Mohora, celjske čitalnice, podpornega društva v Celji, trga Mozirja, dr. Jan. Bleiweisa, dr. Štef. Kočevarja, Dav. Trstenjaka in druzih. — Večina gostov se je radovala in častila zlatomašnika do večera, ko se je napravil krasen umetalni ogenj. — Drugi dan je častiti starček služil slovesno črno mašo za pokojne sorodnike, in se v društvu rojakov podal potem na pokopališče, kjer počiva draga mu mati, in kjer si je izvolil sam mesto, v katerem želi — sredi med svojimi ljubljenimi krajani — kedaj v miru počivati. Mi pa kličemo: naj še nam ga mili Bog ohrani tako krepkega, kakor je zdaj, mnogo, mnogo let! Narodu in gostom ostane 5. dan septembra v blagem spominu. — V torek se je odpeljal gosp. dr. Jož. Muršec v Ormož in Jeruzalem, da se je udeležil svečanosti, katero so zedinjeni Slovenci in Hrvatje priredili v spomin njegovega dragega prijatla, slavnega Stanka Vraza.

Iz Planine 10. sept. — Naj bi bili nemškutarski gadje, ki narodu našemu priljubljenega c. k. deželnega predsednika g. Winklerja nepristano pikajo, le-sem in v Logatec prišli 7. dne t. m., pa bili bi videli in slišali, kako srčno je bil tù in tam sprejet. Pok možnarjev, slavoloki in druga vnanja častna znamenja niso nič druzega, ko le dokazi, kako srčno poštovan je mož, ki je prvi na čelu kranjski deželni vladi, ki more z ljudstvom našim v njegovem milem jeziku brez tolmačev občevati, da mu potoži, o čemur pomoči želí, in ki pa tudi res blago srce ima za nadloge naše. Zato nam ga dobrotni Bog ohrani mnogo mnogo let!

Iz Cerknice 10. sept. — Mnogobrojnega in izbornega občinstva iz Cerknice in njene okolice privabil je 8. dne t. m. poziv cerkniške čitalnice, katera je ta dan slovesno obhajala svojo obletnico. Da se je sešlo toliko domorodkinj in domorodcev, temu povod je bil prezanimivi program, katerega so izvrševali izvrstni sodelavci in sodelavke, pa tudi tužna vest, da bode predsednik čitalnice, izvrstni operni pevec g. Fr. Gerbič letos tukaj zadnjikrat pel, ker zapustí domovino, odpotovaje v Nemčijo. Navdušeno pozdravljen je bil tudi slavnoznani skladatelj „Napreja“, naš rojak g. Davorin Jenko iz Belegagrada, slučajno v Cerknici nazoč. Iz Ljubljane sodelavali so pri besedi gospa Valentova, g. pevovodja Valenta in osmerica čitalniških pevcev. Ne bodemo na drobno popisovali posamesnih toček programa, le omeniti hočemo, da so bile vse pevske produkcije, kakor tudi navdušeni govor gosp. Resmana, igra na citrah gosp. Lavrenčiča in deklamacije gospé Albine Valentove z veliko pohvalo sprejete. Tudi igra „Berite Novice“ igrala se je prav gladko in v priznanje vseh igralnih močí. Po besedi trajal je ples do zore. — Obletnica cerkniške čitalnice ostane po vsem tem vsem pričujočim v vedno prijaznem spominu. Odhajajočemu izvrstnemu pevcu in priljubljenemu predsedniku Gerbiču pa kličemo: „z Bogom“ in „na svidenje prihodnje leto!“

Izpod Ljubljane. (*Švarcev najem vžitninskega davka v ljubljanskem mestu — nov davek.*) Mnogo pritožeb se sliši o cestnini za živino, ki se mora na ljubljanskih mitnicah naprej plačevati. Ta naredba je po eni strani dobra in pripravna, po drugi pa precej krivična. Dobra in pripravna zato, ker vozniku ni treba več ko enkrat paziti na plačilo, ali noter ali ven. Krivična pa je, če na priliko o sejmu kmet žene par volov, od katerih plača naprej za noter in ven, na sejmu jih pa prodá ljubljanskemu mesarju. Ali ni mitničar sedaj na dobičku za desetico, ki jo je za ven uže naprej vzel? Mislil bode kdo, da je to malenkost, al kdor to misli, naj preračuna, koliko živine se vsako leto iz dežele v mesto pripelje in tù pobije, tolikrat po 5 kr. je mitnica za svoj dobiček preveč vzela. Kdo drug je na zgubi kakor kmet? Pred Švarcem tega ni bilo! — Moj sosed dobi po železnici večkrat vina iz Hrvatskega, ki ga je pa treba skozi mesto spraviti na deželo. Tu je mitničarjem velika skrb. V prvo je voznik prašan: ali bode mogel za vino, kolikor je treba, denarja depozitirati. Če pravi, da ga nima, takoj je voznik v veliki stiski. Plačati mora onemu, ki gré ž njim do druge mitnice, kolikor mu diktira. Sprvič bilo je zadosti 4 kr., lansko leto uže 10 do 20 kr., no, letos se ve da manj ne sme biti ko 30 do 50 kr., in za gotovo je pričakovati, da bodo kmalu spravili na goldinar. Tega pred Švarcem tudi ni bilo. Ali mitničarji nimajo tarife? in če je nimajo, zakaj se jim ne naredí? Sl. vredništvo bi pa še prosil, naj bi blagovolilo nam povedati: Ali so taki, ki vino z železnice le skozi mesto zopet na deželo spravljajo, res dolžni ono poljubno tarifo plačevati, ali ne bi jim morali mitničarji to brezplačno storiti? Tega nikakor ne umemo, ali Švarcev najem iz svoje moči to dela, ali mu mesto to vse dovoljuje? *)

Iz Ljubljane 14. sept. — V zadnjem našem listu smo velečastno cesarjevo potovanje po Českem in v Galiciji imenovali „zmagoslavje one politike mednarodne mirne sprave“, ki je cilj grofa Taaffe-a. In res! Čem dalje potuje Nj. veličanstvo, tem več dobiva sijajnih dokazov srčne udanosti do sebe in presvitle habsburške rodovine; nikjer med narodi ni sluti razpora, povsod le sloga v entuzijastičnem sprejemanji cesarjevem! Politična notranja situacija je tedaj — to je iz vsega razvidno — čedalje ugodnejša. Grof Taaffe-ova veljava prihaja tem večja, čem večja postaja njegova naloga; podoben je onemu atletu, ki je v borbi čedalje močnejši prihajal, čem dalje se je boril, S tem, da je vse natolcevanje vladi protivnega časništva in silohlepnih voditeljev liberalne stranke na laž postavil in nespotikoma pa polagoma postopal, nikogar o pravicah njegovih žalijoč, je grof Taaffe vpliv vseh teh nasprotnikov bistveno zmanjšal in mišljenje onih ljudí, ki so zmotljeni bili po zabavljivih časnikih in po lažéh druzih huskarjev, zopet na stran pravega izpoznanja obrnil. S spretno svojo politiko je v istini uže zdaj stvaril močno vlado, kateri se ni propada bati, če bode konečno na to delala, da se dejanskim narodnim potrebščinam posameznih narodov velike avstrijske države zadostuje in ne bode nezaupanja nobenega naroda, tudi nemškega ne, izbudila s tem, da narodom po kratkovidni politiki ali zlovoljo pritrgane narodne pravice zopet povrne. Narodi, zava-

---

*) Čeravno bi najbolja pot o tacih in enacih pritožbah bila ta, da se prizadeti obrnejo do dotične gospóske, vendar na to vprašanje odgovorimo to le: „Novicam“ je le toliko znano da cestnina se od nobene neupreżene živine (Triebvieh) ne sme pobirati ob enem za ven in noter v mesto, in da je podvzetniku daca ostro naročeno, blagó, kakor vino itd., ki se pelje skozi mesto, spremljati, kolikor je mogoče, nemudoma in brezplačno. — Sicer pa moramo nujno priporočati, naj bi dacarji, ki so zmerom s prostim ljudstvom v dotiki in ki sploh slovenski jezik bolj umejo kot nemški, v slovenskem jeziku uradovali. Tudi bi se mnogo pritožeb in prepirov med mitničarji in dacarji odvrnilo s tem, ko bi sl. finančna direkcija skrbela za to, da finančni ukazi in kazenske postave pridejo na beli dan tudi v slovenskem jeziku. Nikar vendar ne odbijajmo domačega jezika, kjer je silno potreben! Vred.

rovani v svojih pravicah in rešeni strahú ponemčevanja, se v patriotični zavesti, da korist veledržave je v marsikaterem oziru odvisna od ednine občilnega jezika v celi državi, ne bodo upirali tej ednini, katera dejansko uže zdaj veljá, a žalibog one meje presega, katere korist državna zahteva. Čem veči je kulturni razvoj, katerega skupna država posamnim narodom dovoljuje in zagotovlja, in tem manjše je uničevanje narodnih pravic, ki je vseskozi bilo cilj prejšnje strankarske vlade, tem manj se bodo posamni narodi upirali proti nemškemu jeziku, kateremu na vso moč nasprotovati so dozdaj prisiljeni bili zato, da so narodni svoj jezik, svetinjo vsacemu narodu, branili popolnega pogina.

— (*Iz deželnega odbora.*) V seji 4. dne t. m. se je gosp. Semen, okrajni sodnik v pokoji, sprejel za pomočnega koncipista pri deželnem odboru. — Gledé sirotinskih ustanov se je sklenil v načelu, da se ustanove za Lichtenturnovo dekliško sirotnico pomnožé in da se bode tudi kakih 40 dečkov oddalo v drugo sirotnico, ki se bode še letos ustanovila. Poleg tega se bode tudi še nekoliko sirotinskih ustanov izplačevalo, kakor doslej, na roko. — V seji 10. dne t. m. se je ustanova za vrborejo na šoli obrtnijskega muzeja dunajskega oddala Janezu Rode-tu iz Ljubljane, ustanova za rezlanje lesá se vnovič razpiše po okrajih kočevskem, ribniškem in velikolaškem. (Prebivalce teh okrajev opozorujemo posebno na veliko dobroto te ustanove, po kateri je mogoče, da se važna obrtnija z leseno robo v korist dotičnim krajem zdatno povzdigne). Ustanova za lončarsko šolo se ni oddala, ker se ni noben sposoben prošnik za-njo oglasil.

— (*Iz seje družbe kmetijske 5. dne t. m.* — Konec.) C. k. deželni šolski svèt je po sklepu deželnega zbora izročil odboru peticijo učitelja Ranta, ki se glasí na to, naj bi se pri delitvi državnih podpór, kmetijstvu namenjenih, ozir jemal na šolske vrte in drevesnice; — odbor si je to željo „ad notam“ vzel. — Odgovor gosp. župnika Mesárja, predstojnika podružnice kmetijske bohinjske, ki je bil od družbe kmetijske vabljen, naj letos nadaljuje popotni nauk o mlekarstvu in sirarstvu zunaj Bohinja, je odbor zadovoljno na znanje vzel. Gosp. Mesar misli, da mu bo mogoče, to podučevanje začeti sredi meseca oktobra in dognati ga koncem novembra v Gorjušah, Bohinjski Beli in Kupleniku, morebiti tudi v Podhomu; prizadeval si bode za povzdigo planinskega gospodarstva ves vneti in v mlekarstvu dejansko izvedeni gospod Gorenjcem temeljito dokazati velik dobiček, ki dohaja gospodarjem iz tega, da porabijo mleko za narejanje sira in to skupno, to je, v sirarskih zádrugah. — Podružnici bohinjski se prošnja za denarno podporo pri vzdržavanji plemenskega bika ni mogla vslišati: prvič zato ne, ker odbor nima nobene subvencijske zaloge, drugič pa, ker je res žalostno slišati, da se postava o vzdržavanji plemenskih bikov od 16. svečana 1879. leta tako nemarno spolnuje, da si občine skor nikjer ne omišljujejo dobrih plemenskih bikov, ki so podlaga napredku živinorejskemu. Odbor od več strani (tako nedavno iz Kompolj, Dobrepolj itd.) dobiva pritožbe, da nimajo bikov in da naj jim jih družba kmetijska dá, kakor da bi družba kmetijska imela polne hleve juncev ali pa polne žaklje denarja! Družba kmetijska je dobro postavo predlagala sl. deželnemu zboru, al on jo je pokopal s tem, da je občinam nakup plemenskega bika na prosto voljo dal; od tod ovira živinorejskega napredka! Zato je odbor izrekel žalovanje, da večina deželnega zbora ni hotela sprejeti navedene postave tako, kakor mu jo je predlagal odbor družbe kmetijske, da vsaka občina mora za 80, k večemu za 100 krav omisliti si plemenskega bika. — Odbor je zahvalno na znanje vzel poročilo gosp. dekana Struceljna, predsednika kmetijske podružnice notranjske Bistrice, o vodnjaku Trnovskem, ter to temeljito poročilo izročil c. k. deželni vladi.

— Prvi strah o trtni uši na Kranjskem se je zdaj nekoliko polegel, kar je 12. dne t. m. gosp. Rih. Dolenc odboru družbe kmetijske poročal, da je na 112 mestih vinograde natanko preiskaval, pa nikjer ne najmanjšega sledú o njej našel. Bolj sumljive gorice okoli Čateža pričel je preiskavati 13. t. m. — Od gosp. Ogulina iz Novomesta nam pa je 13. dne t. m. došlo poročilo, da je začetkom tega meseca skoro v vseh nogradih okolice novomeške se pričelo trtam perje nenavadno hitro sušiti. Natančna preiskava je kazala glive (Pilze) na perji, deloma tudi na grozdji samem in na trsji. Podobna je ta prikazen paležu; al navadni palež (sphacelom ampelinum) ni, ampak „Cladosporium Rösleri“. Vzrok tej bolezni je letošnje silno deževje. Da se pravo zvé, kaj je, obrnil se je gosp. Ogulin na vodstvo vinorejske šole v Klosterneuburgu in v Geisenheimu.

— Shod čebelarjev „pred mostom“ pretekli ponedeljek je ceno medú določil 18 krajc. za funt.

— Popotnega zbora kmetovalcev in gozdarjev v Gradci ne bo! — Tako danes naznanja družbi kmetijski telegram, in zakaj ne? — zato, ker ni udeležencev.

— (*Deželnega predsednika gosp. Winklerja*) je dne 7. t. m. tudi občina Zgornje-Logaška izvolila za svojega častnega uda.

— Prečastiti gosp. dr. Muršec se je z jako ljubeznjivim dopisom za poslani mu čestitki o svečanosti svoji zahvalil „Matici slov.“ in dr. Jan. Bleiweisu.

— (*Cecilijno društvo*) je imelo 13. septembra svoj četrti občni zbor. Vršil se je z malo izjemo, da so večernice v frančiškanski cerkvi iz raznih vzrokov odpadle, prav po programu, katerega so „Novice“ zadnjič prinesle. Ob 8. uri zjutraj je bila v stolni cerkvi slovesna sv. maša, pri kateri se je prav lepo pelo; tako petje pač ne more ljudstva iz cerkve goniti. Ob 10. uri se je v knezoškofijski dvorani pričelo zborovanje. Predsednik društva, gosp. prošt dr. Jarc pozdravi navzoče, katerih je bilo 62, od teh 32 duhovnov, mnogo učiteljev itd., razloži dosedanje delovanje društva, sporoča o društvenem glasilu „Cerkvenem Glasbeniku“ in o orgljarski šoli, katero je obiskovalo 23 učencev, izmed katerih jih je 10 dobilo spričevalo sposobnosti. Gosp. kanonik Urh potem prebere lepo pismo gosp. knezoškofa, ki se zarad nujnega odpotovanja niso mogli zborovanja udeležiti. Potem je bral podpredsednik in tajnik društva, gosp. duh. svetnik Jan. Gnjezda svoje poročilo, za njim je glasbeni vodja g. Förster svoje razložil, naposled pa blagajnik društva gosp. knezošk. tajnik Bohinec razvil svoje račune. Pri točki posamesnih nasvetov je govoril g. L. in njemu dobro ugovarjal g. dr. Je. — Potem se je po predlogu g. kanonika Urha per acclamationem volil odbor za prihodnje tri leta. Izvoljeni so: predsednik gosp. prošt dr. Jarc, podpredsednik in tajnik gosp. duh. svetnik prefekt Jan. Gnjezda, glasbeni vodja g. Förster, blagajnik g. knezošk. tajnik Bohinec. Odborniki so gospodje: o. Angelik Hribar, o. Hugolin Sattner, katehet Jan. Rozman, ravnatelj L. Belar in Tomc, organist in slikar v Št. Vidu. — Zvečer je bila prav prijetna zabava „pri Zvezdi“. — Končamo pa kratko poročilo s toplo željo: Bog daj, da lepa ideja Cecilijnega društva vedno dalje prodira, vedno bolj srca ogreva, vedno več prijateljev dobí. V to pomozi Bog in sv. Cecilija!

— (*6 Metelkovih premij*) po 42 gold. je razpisanih za učitelje ljudskih šol na Kranjskem, ki so marljivi v svojem poklicu, posebno ljubezen do slovenskega jezika v šoli in pa požlahnovanje sadnega drevja v šolskih drevesnicah izpričati morejo. Prošnje za podelitev take štipendije so vložiti zadnji čas do 10. oktobra pri c. k. deželnem šolskem svetu v Ljubljani.

— (*Vrazova sedemdesetletnica*) vršila se je jako slovesno; ensemble cele svečanosti bil je veličasten. Sijajno se je zopet kazalo pobratimstvo Hrvatov in Slovencev o proslavi pesnika, ki je zidal „most za dvie bratske grane, da u slozi prava si obrane". Prihodnjič več o tej svečanosti.

— (*V Alojzijevišče*) je letos sprejeto 16 gimnazijcev, in sicer 10 iz 3. šole, 2 iz 4. šole, 3 iz 5. šole in 1 iz 6. šole.

— (*Ljubljanska ljudska kuhinja*) se ponuja, da daje ubogim šolskim učencem za 3 gold. na mesec vsak dan kosilo (juho, meso in prikuho). Dobrotniki, ki hočejo uboge dijake podpirati, naj bodo na to opozorjeni.

— (*Na vseučilišči dunajskem*) je lani bilo iz Kranjskega slušateljev 82, — na graškem pa 41. Na Dunaji zato toliko, ker je ondi mnogo Knaffl-ovih velikih štipendij.

— Kakor v Gorici tako tudi v Mariboru nimajo za državnega poslanca kandidata, v katerem bi slovenski rodoljubi bili soglasni. V Gorici bo menda voljen gosp. dr. Tonkli, v Mariboru neki konservativni Nemec in hišni posestnik g. Bindlehner.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Slavljen povsod na svojem potovanji je cesar 11. dne t. m. prišel v Levov, kjer so ga Poljaci in Rusini enako srčno in sijajno sprejeli. Levov si na vso moč prizadeva, da bi o svečanostih cesarju na čast prekosil Krakovo. — Cesar, pričujoč vojaškim manevrom, je bil vrlo zadovoljen z vedenjem vojakov, a ni bil, kakor „Parlamentär" poroča, z opravo in sploh oskrbo vojakov, zato se govori, da bode fml. Bienerth v pokoj dejan.

— Cesarjevič Rudolf, ki je imenovan generalmajor, se je 12. dne t. m. podal v Berolin.

— Ministerstvo za nauk in bogočastje je izdalo ukaz, da se ima vprihodnje v šolah veronauku več ur na teden odločiti kakor dozdaj.

— Ker je vsled smrti ali odpovedbe 19 državnih poslanstev izpraznenih, so deželne vlade razpisale nove volitve, ki se bodo vršile koncem meseca septembra in začetkom oktobra meseca. Od teh je 8 prejšnjih poslancev pripadalo stranki (naši) avtonomistov, 8 pa stranki ustavovercev, 2 poslanca bila sta bivša ministra (Horst in Stremajer), eden pa glasoviti Ofenheim, kateremu je državni zbor poslanstvo vzel. Nadejamo se, da bode minister Taaffe učinil, kar je treba, da cesarski uradniki ne bodo pomagali pri volitvah nasprotnikom vladinim. Schmerling in vsa prejšnja ministerstva do glasovitega chabrusa na Češkem so dajali uradnikom ukaze, da so pri volitvah na vse kriplje delali za privržence vladne, — minister Taaffe ne bode — to vemo — tega storil, al prepové naj uradnikom vsaj to, da se ne vtikajo celó nič v volitve, ki imajo proste biti volilcem, ne pa komandirane od birokracije. 19 novih volitev za prihodnjo večino državnega zbora ni kaj bodi reč!

— Stara „Presse" poroča, da kmalu se snidejo Gambetta, Gladston in Gorčakov v Nici; — kaj neki zopet to pomeni?

Hrvatsko. Iz Zagreba. — V deželnem zboru, ki se je pričel 1. dne t. m., se je ustanovila stranka, ki si je dala ime „neodvisna národna stranka"; njen program je: samostojno (od Ogrov neodvisno) finančno gospodarstvo, revizija tiskovnega zakona in druzih manj važnih zakonov, bana imenuje kralj brez podpisa ogerskega ministerstva; — predsednik temu klubu je Ivan Kukuljević, podpredsednika sta Vojnović in Bernuta, zapisnikarja pa Marjanović in Vrbanić. — V deželnem hrvatskem zboru so razdeljene zdaj stranke tako le: virilistov je 29, ki vsi glasujejo za vlado, poleg teh je še 38 izvoljenih poslancev, ki stojijo na strani vladni, stranki Mrazovičevi, to je „neodvisni narodni", pripada 24 poslancev, 6 je Starčevičanov, 3 so tako imenovani „divji", ki ne gredó z nobeno stranko. Po vsem tedaj ima vlada večino deželnega zbora za se.

Iz Berolina. — Cesarjevič Rudolf, ki se je podal na vojaške manevre nemške, je bil v Berolinu izvanredno srčno sprejet, nemški cesar sam in cesarjevič nemški so ga pričakali na kolodvoru, kmalu potem pa, ko je cesarjevič Rudolf došel na cesarski dvor, imenoval ga je cesar Viljem za general-majorja in mu lastnoročno pripel generalmajorske epoulete. — To posebno veliko čestitanje našega svetlega cesarjeviča vzbuja na Dunaji veliko pozornost in se ugibuje, kaj ima pomeniti. Kaj dalje namerava „železni kancelar" Bismark s tem, da je poslal svojega sina k grofu Andrassy-u v Terebes, je tudi zastavica, kateri danes uganjke še svet ne vé. Bismark menda vé, da v Avstriji noben patriot ne želi zveze z Nemčijo, ki bila bi le poguba za Avstrijo, zato išče prijateljstva z Magjari.

Turško. — Žuganje evropskih vlad z vojnim brodovjem je vendar pomagalo, danes ima izročiti se mesto Osinj Črnogorcem, kateri ga zasedejo s precej močnim krdelom. S tem je menda zatrt tudi glavni upor in moč albanske lige, čeravno bode Črnogorcem gotovo prestati še marsikatero prasko, predno se tam stalno vtrdijo.

— Po pritisku evropskih vlad je bila Turčija skovala nekak reformni načrt za še ostale jej evropske dežele, a vlade so te dni skupno pismeno odgovorile, da ne morejo biti zadovoljne ž njim, dokler v Turčiji ne dobé vsi narodi in vse vere popolnoma enakih pravic. Turek namreč še zmiraj svoj Islam hoče postaviti za državno vero, kateri se morajo vse druge vere podvreči. Dokler Turčija ne bo spolnila vseh tirjatev zdaj zedinjenih evropskih oblasti, tudi vojaško brodovje, ki je pod angleškim nadpoveljstvom, menda ne bo odjadralo.

Listnica vredništva. Dopisi, ki jih nismo danes objavili, pridejo prihodnjič.

Žitna cena

v Ljubljani 4. septembra 1880.

Hektoliter: pšenice domače 8 gold. 94 kr. — banaška 10 gold. 27 kr. — turšice 6 gold. 20 kr. — soršice 8 gold. 50 kr. — rži 6 gold. 15 kr. — ječmena 5 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 39 kr. — ajde 5 gold. 71 kr. — ovsa 3 gold. 25 kr. — Krompir 3 gold. 3 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.